P. Voorhoeve

Lijst der geschriften van Raniri en apparatus criticus bij de tekst van twee verhandelingen. (Zie nr. 1294)

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 111 (1955), no: 2, Leiden, 152-161

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

LIJST DER GESCHRIFTEN VAN RĀNĪRĪ

EN APPARATUS CRITICUS BIJ DE TEKST VAN TWEE VERHANDELINGEN

Reeds in 1866 heeft Van der Tuuk in deze Bijdragen een lijstje van de geschriften van Nūruddīn ar-Rānīrī gepubliceerd. Veel nieuws is er nadien niet voor den dag gekomen; zelfs is een werk, dat hij nog kende, thans verloren, en de meeste handschriften uit de collectie van de Algemene Secretarie, waaruit hij uittreksels gemaakt heeft, zijn door verwaarlozing te gronde gegaan. Wel zijn door het catalogiseren van de meeste Maleise handschriftencollecties veel meer handschriften bekend geworden, en er is ook het een en ander in druk verschenen. Het mag daarom niet overbodig heten, de lijst van Rānīrī's geschriften hier te herhalen, uitgebreid en aangevuld met verwijzingen naar al het thans in druk en handschrift bekende materiaal.

In deel 104 van deze Bijdragen heeft C. A. O. van Nieuwenhuijze twee verhandelingen van Rānīrī, Ḥall az-ẓill en Sijfā' al-ḵulūb, in facsimilé uitgegeven. Tijdens de voorbereiding van deze uitgave was vergelijking van handschriften ten gevolge van de oorlogstoestand onmogelijk, en toen het artikel verscheen was de auteur reeds naar Indonesië vertrokken. Het handschrift, waaraan de beide verhandelingen ontleend zijn, was door Snouck Hurgronje als handexemplaar uitgekozen, en bleek bij vergelijking de beste tekst te hebben. Voor het door Van Nieuwenhuijze beoogde doel: de studie van Rānīrī's denkbeelden, was de uitgave dan ook alleszins bruikbaar. Zelfs in dit opzicht kan haar bruikbaarheid echter nog verhoogd worden door het raadplegen van de andere exemplaren, en als materiaal voor de studie van de taal van Rānīrī krijgt ze uitteraard pas waarde door de toevoeging van een apparatus criticus. Deze laten wij daarom na de lijst van geschriften volgen. Wij geven slechts die lezingen op, die tot verbetering van de tekst kunnen dienen of die althans overweging verdienen. De meeste van Van Nieuwenhuijze's emendaties, die wij met vN hebben aangeduid, worden door de handschriften bevestigd.

1. *Şirāt al-mustakīm* (niet aš-Şirāt; de overlevering der hss. is eenstemmig in het weglaten van het lidwoord, overeenkomstig de Indonessische gewoonte), begonnen in 1044, maar pas in 1054 voltooid. Maleis fiqh-boek, alleen de 'ibādāt; de mu'āmalāt zijn later behandeld door 'Abdurra'ūf in zijn *Mir'āt at-tullāb*. In hs. P komen de beide werken samen voor.

Gedrukt in de marge van Muḥammad Arsjad's *Sabīl al-muhtadīn*, Mekka 1310 en vele herdrukken.

Handschriften: (AB) Berlijn¹⁾, Schoemann V, 45, 47(1), 6(1) (Cat. Snouck Hurgronje XXXIV en XXXV). (C) Breda, KMA 6557(2), fragment. (D) Djakarta, Alg. Secretarie no. 51, thans KBG Mal. 118 (vR DXLVIII). (E) KBG Mal. 104 (vR DXLVII). (F) KBG Mal. 284 (vR DXLIX). (G) KBG Mal. 288 (vR DL). (H) KBG Mal. 327 (vR DLI). (I) KBG Mal. 344 (vR DLII). (J) KBG Mal. 397 (vR DLIII). (K) Br. 201 (vR DLIV). (L) vdW 3 (vR DLV). (M) Leiden, Cod.Or. 2223 (Juynb. p. 260). (N) Cod.Or. 2226 (Juynb. p. 259). (O) Cod. Or. 3278 (Juynb. p. 257). (P) Cod. Or. 5834 (Suppl. Cat. vR 278), incompleet. Zie over dit hs. TBG 85 p. 109 (waar ten onrechte staat: aš-Şirāt al-mustakīm). (Q) Cod. Or. 7261 (Suppl. Cat. vR 273). (R) Cod. Or. 7288 (Suppl. Cat. vR 274). (S) Cod. Or. 7323 (Suppl. Cat. vR 275). (T) Cod. Or. 7591. (U) Londen, S.O.A.S. 7124.

2. *Durrat al-farā'id bi-sjarḥ al-ʿaḳā'id*, wordt geciteerd in no. 3. Maleise bewerking van Sa'd ad-Dīn at-Taftāzānī's commentaar op de *Muchtaṣar al-ʿaḳā'id* van Nadjm ad-Dīn ʿUmar an-Nasafī.

Handschriften: (A) Djakarta, Alg. Secretarie no. 39. Verloren gegaan; excerpt van Van der Tuuk in Cod. Or. 3300 p. 242-243. (B) vdW 26 (vR DCXXIX), waarschijnlijk afschrift van A. Microfilm te Leiden Or. A 35d.

3. *Hadījat al-ḥabīb fī't-targhīb wa't-tarhīb* (1045). Stichtelijke traditieverzameling, Arab. en Mal., veel beknopter maar van dezelfde aard als de Arabische *Kitāb at-targhīb wa't-tarhīb* van ʿAbd al-ʿAzīm al-Mundhirī (gest. 656/1258, GAL I, 367).

Gedrukt o.d.t. al-Fawā'id al-bahija in de marge van Djam' al-fawā'id van Dā'ūd b. ʿAbd Allāh al-Faṭānī, Mekka 1311. Zie Bingkisan Budi p. 307 evv.

Handschriften: (A) Berlijn, Schoemann V, 34 (Cat. Snouck Hurgronje XXXIII), vermoedelijk afschrift van B. (B) Djakarta, Alg. Secretarie no. 3. Verloren gegaan, excerpt Van der Tuuk Cod. Or. 3300 p. 247 evv. (C) Leiden, Cod. Or. 3288. Begin ontbreekt. (Cat. Juynb. p. 277 ten onrechte geïdentificeerd met no. 2). (D) Londen, S.O.A.S. 40321.

4. *Bustān as-salāṭīn*. Encyclopaedisch werk, begonnen 1047, misschien nooit voltooid. Inhoudsopgave bij Hooykaas, Mal. Lit.² p. 174 ev.

¹⁾ De meeste, zo niet alle, hss. uit de collectie Schoemann zijn nu in de Universiteitsbibliotheek te Tübingen.

B o e k I. Bab jang pertama pada menjatakan kedjadian tudjuh patala langit dan bumi, dalamnja beberapa (10) fasal.

Gedrukt: Mekka 1311 in de marge van Teungku Kuta Karang's Tād̲j al-mulk, o.d.t.: Bad' chalk as-samawāt wa'l-arḍ; uitg. R. J. Wilkinson, Singapore 1899.

Handschriften: (A) Djakarta KBG 420 Mal., alleen de Arabische woorden en zinnen. (B) Leiden Cod. Or. 5443 (alleen de inleiding, afgeschreven uit D). (C) Londen R.A.S. Raffles Mal. 8 (VdT BKI 3, I p. 424). Microfilm te Leiden Or. A 19(4). (D) R.A.S. Raffles Mal. 42 (VdT ibid.). Microfilm te Leiden Or. A 19(3).

B o e k II. Bab jang kedua pada menjatakan segala anbiyā' dan segala radja-radja, didalamnja beberapa (13) fasal.

Gedrukt: Fasal 2-10 en het begin van 13 (genoemd 11) uitg. R. J. Wilkinson, Singapore 1900. Na dit onvolledige tweede deeltje is de uitgave Wilkinson niet voortgezet, en het handschrift is verloren gegaan. Fasal 12, over de geschiedenis van Malaka en Pahang, uitg. R. O. Winstedt in JSBRAS 81 p. 39 evv., uit een Pahangs handschrift, dat het begin miste. Van de 2de helft van fasal 13 vindt men het meeste in Niemann, Bloemlezing II; Djajadiningrat TGB 57 p. 566-576; Van Ronkel BKI 76 p. 166-169; Djajadiningrat TBG 69 p. 112-134; het slot weer bij Niemann.

Handschriften: (A) Leiden Or. 1971 (Juynb. p. 216), gedeeltelijk onleesbaar. (B) Cod. Or. 5443; alleen fasal 12 en 13, afschrift uit D. (C) Londen, R.A.S. Raffles Mal. 8. Microfilm te Leiden Or. A 19(4). (D) R.A.S. Raffles Mal. 42. Microfilm te Leiden Or. A 19 (3).

B o e k III. Bab jang ketiga pada menjatakan segala radja-radja jang 'ādil dan wazīr jang ber'akāl dan didalamnja 6 fasal.

Hiervan is geen enkel exemplaar bekend; het schijnt verloren te zijn, ofwel de auteur heeft dit gedeelte niet voltooid.

B o e k IV. Bab jang keempat pada menjatakan segala radja-radja jang pertapa dan segala auliyā' jang ṣāliḥīn dan dalamnja 2 fasal.

Gedrukt zijn van dit en de volgende boeken slechts fragmenten in bloemlezingen; zie Hooykaas t.a.p.

Handschriften: (A) Djakarta KBG 286 Mal., enkele verhalen. (vR LV, vgl. L.III). (BC) Londen R.A.S. Raffles Mal. 8 en 42. Microfilms te Leiden Or. A 12b en 19(3, 4). (D) Parijs Bibl. Nat. mal.-pol. 275 bevat waarschijnlijk verhalen uit dit boek. Microfilm Leiden Or. A 40d.

B o e k V. Bab jang kelima pada menjatakan segala radja-radja jang zālim dan segala wazīr jang aniaja, dalamnja 2 fasal.

Handschriften: (A) Djakarta Alg. Secretarie no. 67, verloren gegaan. (B)

Leiden, Kl. 14 (Suppl. Cat. vR. no. 44), compleet. (Microfilms te Djakarta en te Londen SOAS). (C) Londen R.A.S. Raffles Mal. 8 (slechts enkele bladzijden van het begin). Microfilm Leiden Or. A 19(4). (D) R.A.S. Raffles Mal. 42 (compleet). Microfilm Leiden Or. A 19(3).

Boek VI. Bab jang keenam pada menyatakan segala orang jang murah lagi mulia dan segala orang berani jang besar, dalamnja 2 fasal.

Handschriften: (A) Leiden Cod. Or. 1694 (Juynb. p. 218), wschl. copie van B. (B) Cod. Or. 1973 (Juynb. p. 219), grotendeels onleesbaar. (C) Cod. Or. 1974 (Juynb. p. 219), wschl. copie van A. (D) Volgens een notitie van Van der Tuuk in Cod. Or. 3260b zou de laatste fasal van dit boek ook voorkomen in hs. R.A.S. Raffles Mal. 17(1). Van der Tuuk schreef hieruit af de tekst van de woorden van Luḳmān al-ḥakīm, die door Roorda van Eysinga gepubliceerd is in zijn Chrestomathie p. 89. Deze passage komt ook voor in het Leidse hs. Cod. Or. 1918(2); het is onzeker of dit gedeelte tot het 6de of 7de boek behoort.

Boek VII. Bab jang ketudjuh pada menyatakan 'aḳal dan 'ilmu dan firāsāt dan kifājat dan 'ilmu ṭabīb dan segala sifat perempuan dan setengah daripada segala hikajat jang 'adjaib dan gharaib, dalamnja 5 fasal.

Het begin van fasal 5 is in geen der handschriften aangegeven, maar het laatste gedeelte van fasal 4 beantwoordt wel aan de omschrijving van fasal 5 die in de titel gegeven wordt. Geciteerd in no. 7. *Buṣṭān al-'ārifīn* is geen omwerking van dit boek (Hooykaas n. 9) maar slechts een andere titel ervoor.

Handschriften: (AB) Berlijn, Schoemann V, 7 en 36 (Cat. Snouck Hurgronje I.XIV en LXV). Beiden 4 fasals. (C) Brussel 21514 (Van Ronkel BKI 7, VI p. 516), 4 fasals. (D) Djakarta KBG Mal. 286 C (vR LIV), 4 fasals. (E) KBG 310 Mal. (vR LVI), fasal 4, 2 en een gedeelte van 3. (F) Leiden, Cod. Or. 1918 (2) (Juynb. p. 220), een verwarde tekst. (G) Cod. Or. 2199 (1) (Juynb. p. 221), alleen fasal 1-3. (H) Cod. Or. 3234(1) (Juynb. p. 221), 4 fasals, het slot ontbreekt. (I) Kl. 67d (Suppl. Cat. vR no. 45), 4 fasals, de laatste nog minder compleet dan in H. (J) Cod. Or. 6673, fasal 1-3 en enkele bladzijden van 4. (K) Oph. 119 (Suppl. Cat. vR no. 46) en (L) Cod. Or. 6719, nauw verwante teksten, beiden 4 fasals bevattende, en ongeveer even lang als Raffles 70(1). Het laatste verhaal gaat over Ma'mūn ar-Rasjid. (M) Londen, R.A.S. Raffles Mal. 17(1) en (N) 70(1), beiden waarschijnlijk 4 fasals; 70(1) schijnt de meest complete tekst te hebben. (O) S.O.A.S. 36500, 4 fasals. (P) Parijs, Bibl. Nat. mal-pol. 28, in de catalogus van Cabaton ten onrechte als boek II beschreven. Eindigt in fasal 4, waarop het slothoofdstuk van de Tādj as-salāṭīn volgt. (Q) mal-pol. 273, 4 fasals.

5. *Nubdha fī da'wā 'z-zill ma'a ṣāhibihi*, Arabische verhandeling opgesteld bij gelegenheid van het dispuut met de leerlingen van Sjamshuddīn in tegenwoordigheid van sultan Iskandar II; genoemd in no. 10 en 12; vrijwel geheel bewaard als citaat in een verhandeling van Ibrāhīm

al-Kūrānī getiteld: al-Maslak al-djalī fī ḥukm sjaṭḥ al-walī; zie BKI 107 p. 367 en 108 p. 396.

Afzonderlijk nog in de Leidse handschriften: (A) Cod. Or. 8540 f. 39v-41r en (B) Cod. Or. 8541 f. 64r-67v, beide met interlineaire vertaling in het Javaans.

6. *Laṭā'if al-asrār*, wordt geciteerd in no. 7, 8 en 12; verder niets van bekend.

7. *Asrār al-insān fī ma'rifat ar-rūḥ wa 'r-raḥmān*, begonnen onder Iskandar II, voltooid onder Šafijatuddīn, dus omstreeks 1050. Genoemd in no. 12.

Handschriften: a. Arabisch. (A) Djakarta KBG 427 Arab. f.44v-49r (Suppl. Cat. vR no. 253, microfilm te Leiden Or. A 35c); eindigt abrupt. b. Maleis. (B) Djakarta, Alg. Secretarie no. 24. Verloren gegaan; excerpt Van der Tuuk in Cod. Or. 3301 p. 22-24. (C) vdW 40 (vR DCCXII), vermoedelijk afschrift van B. (Microfilm te Leiden Or. A 35a). (D) KBG Mal. 336D, fragment (vR DCCXI). (E) Leiden, Cod. Or. 7244 (Suppl. Cat. vR no. 311). (F) Cod. Or. 7332 (Suppl. Cat. vR no. 739). (G) ? Een door Snouck Hurgronje in Atjeh verkregen handschrift, origineel van E, huidige verblijfplaats onbekend.

8. *Tibjān fī ma'rifat al-adyān*, waarschijnlijk geschreven omstreeks 1050, zie BKI 107 p. 355. Uit handschrift B zijn stukken gepubliceerd door Van Ronkel in BKI 102 en door Van Nieuwenhuijze in BKI 104; de volledige tekst verschijnt in facsimilé als uitgave van de Stichting De Goeje.

Handschriften: (A) Amsterdam Kon. Inst. v. d. Tropen Afd. Anthropologie 0/271. Incompleet. (B) Leiden, Cod. Or. 3291 (1) (Juynb. p. 282), compleet. (C) Londen S.O.A.S. 12210, incompleet. Microf. Leiden Or. A 18(7).

9. *Achbār al-āchira fī aḥwāl al-ḳijāma*, eschatologie (1052). Ar-Rānīrī's meest populaire werk, verschillende malen in het Atjehs en andere Indonesische talen vertaald. Zie Bulletin of the School of Or. and Afr. Studies XIV (1952) p. 335—345. Het is niet geheel juist te zeggen (l.c. pag. 342) dat de opzet van het werk ontleend is aan 'Adjā'ib al-malakūt van al-Kisā'i. Verschillende van deze eschatologische werken zijn volgens hetzelfde schema opgebouwd, en Rānīrī's hoofdbron blijkt bij nadere beschouwing te zijn het door hem onder de titel Daḳā'ik al-ḥaḳā'ik geciteerde late geschrift van dubieuze oorsprong. Als auteur hiervan beschouwde hij niemand minder dan al-Ghazālī; dit blijkt ondubbelzinnig uit *Asrār al-insān* hs. E p. 80. In een te Calcutta ca. 1850 gedrukte uitgave met Urdu-vertaling wordt het aan Fachr ad-Dīn ar-Rāzī toegeschreven, in de uitgave van M. Wolff o.d.t. *Aḥwāl al-ḳijāma* is het anoniem, en onder nog verscheidene andere titels en auteursnamen bestaat het in druk en in handschrift.

Handschriften: (A) Berlijn, Schoemann V, 5 (Cat. Snouck Hurgronje XXXI). (B) Deventer 1834 XXX. 29, slechts een klein stukje van het begin. (C) Djakarta, vdW 48 (vR DCLXXIV). (D) Br. 275 (vR DCLXXV), ondanks de titel Chabar kijāmat toch hetzelfde werk. Microfilm te Leiden Or. A 37a. (E) vdW 21, alleen 3de hoofdstuk (vR DCLXXVI). (F) Leiden Cod. Or. 1960 (2) (Juynb. p. 274). (G) Cod. Or. 3201(1) (Juynb. p. 275). (H) Cod. Or. 7351 (Suppl. Cat. vR 749, alleen het eerste hoofdstuk. (I) Oxford, Institute of Social Anthropology, Skeat Collection no. 7.

Vrijwel dezelfde inhoud, maar niet in 7 hoofdstukken verdeeld, heeft het door Valentijn vermelde werk Kanz al-chafī. Zie Drewes, Een Javaanse primbon p. 117.

Handschriften: Leiden Cod. Or. 5622 (Suppl. Cat. vR 289) en Oph. 112 (Suppl. Cat. vR 353).

10. *Hall ag-zill*, wordt geciteerd in no. 12.

Facsimilé-uitgave van hs. F door C. A. O. van Nieuwenhuijze in BKI 104; inhoudsoverzicht van dezelfde in zijn proefschrift p. 203 evv. Apparatus criticus zie beneden blz. 159.

Handschriften: (A) Amsterdam 674/815 f.108v-115v. (B) Djakarta KBG Mal. 109D (vR DCCXXX), microfilm te Leiden Or. A 35b. (C) KBG Mal. 339A (vR DCCXXXI). (D) KBG Arab. 258B (vR CMXIX), incompleet; microfilm te Leiden Or. A 36a. (E) Leiden Cod. Or. 7243 f.35r-40v (Suppl. Cat. vR 326). (F) Cod. Or. 7338(1) (Suppl. Cat. vR 737), afschrift van C, en origineel van de uitgave.

11. *Mā' al-ḥajāt li-ahl al-mamāt*, genoemd in no. 12. Van der Tuuk zag het begin hiervan (in het Arabisch) in een handschrift van het Bataviaasch Genootschap, door hem genummerd LV. Dit is thans KBG 420 Mal.; het bevat alleen de Arabische woorden en zinnen, gecopieerd uit een Maleis exemplaar van deze verhandeling. Een complete Maleise tekst is niet bewaard gebleven.

12. *Djawāhir al-ʿulūm fī kasf al-maʿlūm* (1052—1054, het laatste gedeelte door een leerling geschreven in 1076).

Handschriften: (A) Djakarta, Alg. Secretarie no. 14, excerpt van Van der Tuuk Cod. Or. 3301 p. 41-45; thans KBG Mal. 119 (vR DCXXXVIII), grotendeels onleesbaar geworden. (B) vdW 10 (vR DCXXXVII), copie van A. (C) KBG Arab. 258A (vR CMXVIII), microfilm te Leiden Or. A 36a. (D) KBG Mal. 462, copie van E (zie Not. BG, 1909 p. 70). (E) Leiden, Cod. Or. 6481, alleen het 4de en 5de hoofdstuk en nog 2 kleine fragmentjes. (F) Cod. Or. 6586, afschrift van E. (G) Londen, S.O.A.S. 12151; microfilm te Leiden Or. A 41e.

De volgende werken zijn niet chronologisch te rangschikken:

13. *ʿUmdat al-ʾitīkād*, geloofsartikelen, volgens hs. B door Sjaich Nūruddīn. Het is niet zeker of hiermee ar-Rānirī bedoeld is.

Handschriften: (A) Breda Ethn. Mus. 10071E. Incompleet. Microfilm te Leiden Or. A 36c. (B) Londen, R.A.S. Raffles Mal. 79(8); microfilm te Leiden Or. A 25b. Zie Van der Tuuk BKI 3, I p. 458, waar echter de titel verkeerd is geschreven.

14. *Verhandeling over de wereld vóór de schepping.*

Handschriften: (A) Djakarta KBG Mal. 109E (vR DCCXXXIV), microf. te Leiden Or. A 35b. (B) vdW 49 C (vR DCLXXXIX), een enigszins andere redactie. Microf. te Leiden Or. A 33c. (C) Leiden, Cod. Or. 3391 p. 130-133 (Juynb. p. 283), dezelfde redactie als A.

15. *Sjifā' al-ḵulūb.*

Facsimilé-uitgave van hs. G door C. A. O. van Nieuwenhuijze in BKI 104; vertaling van dezelfde in zijn proefschrift p. 214 evv. Apparatus criticus zie beneden blz. 161.

Handschriften: (A) Breda Ethn. Mus. 10061 F(6). (B) Djakarta KBG Mal. 115 (vR DCCXXXII), microfilm te Leiden Or. A 24 d. (C) KBG Mal. 339B (vR DCCXXXIII). (D) KBG Arab. 258C, alleen de laatste blz., microfilm te Leiden Or. A 36a. (E) Den Haag, Kon. Inst. 624 (Cat. vR LXIII). (F) Leiden Cod. Or. 5741 f.81v-83v (Suppl. Cat. vR 307). (G) Cod. Or. 7338 (Suppl. Cat. vR 738), afschrift van C, en origineel van de uitgave. (H) Londen R.A.S. Raffles Mal. 79(4) (Van der Tuuk BKI 3, I, p. 457), microfilm te Leiden Or. A 25b.

16. *Hudjdjat aš-siddīḵ li-daf' az-zindīḵ.*

Versijnt in facsimilé als uitgave van de Stichting De Goeje.

Handschriften: (A) Djakarta KBG 420 Mal., alleen de Arabische woorden en zinnen. (B) Londen R.A.S. Maxwell 93, volledige Maleise tekst. Microfilm te Leiden Or. A 12b.

17. *Fatḥ al-mubīn 'alā'l-mulhidīn*, alleen bekend uit een aantekening van Van der Tuuk, die er een exemplaar van zag te Barus. Zie BKI 107 p. 359 n. 17.

18. *Kifājat aš-ṣalāt*, getrokken uit no. 1.

Handschrift: Djakarta KBG 468 Mal. f.8v-19v.

19. Uit een passage in de Bustān as-salātīn (no. 4) blijkt, dat Rānīrī nog meer verhalen over *Iskandar Dhū'l-Ḳarnain* in het Maleis heeft vertaald dan in dat werk voorkomen. Zie R. O. Winstedt, JMBRAS 17, III (1940) p. 64.

Apparatus criticus bij Hall az-zill.

p. 1 r. 9 'admatin l. 'ilmihi en in de Mal. vertaling 'ilmunja; segala peri te schrappen; r. 13 een op -āt rijmende pluralis van mir'āt en zill kent de klassieke grammatica niet; te oordelen naar de hss. heeft Rānīrī geschreven mirājāt of mir'ājāt en zillāt of zīlālāt; r. 14 ihkāmuhā moet natuurlijk aḥkāmuhā gevocaliseerd worden; in de Nederl. vertaling lezen men: „en dan gaan zij behoren tot hetgeen valt onder maudjūdāt”. De veelszins foute vocalisering van het Arabisch in F gaan wij verder stilzwijgend voorbij. r. 15 l. segala tjermin asmā' (weergave van de Arab. pluralis).

p. 2 r. 1 maudjūdāt als vN; r. 6 kujdatan l. nubdhatan; r. 9 bajang l. bajang-bajang; r. 10 snj l. sesat; r. 11 naḳdhatu l. an-nubdhata; met a'mādahā zal wel bedoeld zijn aghmādahā; r. 13 l. segala sahabatku (vgl. vN); r. 14 ini l. itu; menjatakan te schrappen als vN; r. 16 de titel in A Hilu'z-zilli (sic), in de andere hss ongevocaliseerd.

p. 3 r. 3 mohonkan D id., AE memohonkan, B kupohonkan; bahwa te schrappen; r. 7 tr l. terang; r. 8 ditampak l. ditimpa; r. 10 vóór „dan machlūk” in te voegen: dan ghair pun namanja; r. 11 machlūkāt als vN; r. 14 'āmm: B, wel ten onrechte, 'ālam; r. 16 en elders i.p.v. (a'jān) chāridjījah A steeds, E meestal chāridjah; r. 17 AE hebben i.p.v., B heeft naast aḥkām a. th. nog: lawāzim a. th.

p. 4 r. 1 l. ma'sjūk (als de emendatie van de copiïst Tk. Moh. Noerdin in de marge); r. 5 B jang empunja; r. 10 dihamparkan AE diham-parkannya; r. 11 l. ditamthilkan als vN; r. 13 Tk. Noerdin's emendatie tasjbīh ook in D, de andere hss. tasjabbuh; r. 15 de woorden tiadā lulus djalan kepadanja zijn een in de tekst geraakte glosse; de zin loopt: dari karena ṣamadījah Ḥaḳḳ ta'ālā itu menegahkan.

p. 5 r. 5/6 mematja akan upama l. memitjarakan; r. 8 surat BD: šurat; r. 10 mustaḳidd l. mustaḳill (onafhankelijk); r. 17 l. zulmat als vN.

p. 6 r. 1 de hss. corrupt; wschl. moet na tempat ingevoegd worden: dan, en zeker i.p.v. 'alamlah gelezen worden 'adamlah (niet 'ālamlah); r. 2 l. kedjadian als vN; r. 4 l. Suhrawardī; Makki (als vN); r. 5 Kusjairī (als vN); Sulbī l. Sulamī; r. 6 l. 'Alī b. Aḥmad al-Mahā'imī; r. 7 nūrihi l. nūri; r. 16 l. wāhidījat (als vN).

p. 7 r. 3 njata l. zill; r. 7 l. djika ditanjaī seseorang (als vN); r. 9 itu l. ia; r. 13 l. sekali-kali (als vN); r. 15 arjaḥat l. rā'iḥat.

p. 8 r. 1 zill l. ḡalālat; r. 2 l. billāhi (als vN); r. 3 dia l. ia; r. 12 na ada in te voegen: pada; r. 14 diperoléh andere hss. id., alleen E heeft: teperoléh.

p. 9 r. 3 het door vN voorgestelde jang niet in de hss.; r. 7 naṣību l.

naṣaba; r. 8 muṣāhīratun l. maṣāhīruhu; r. 10 ilā ook in de andere hss., moet echter blijken de Mal. vertaling zijn: ilāhi; r. 15 l. maka tiada ada djalan.

p. 10 r. 1 na adanja in te voegen: itu; mwdjd l. maudjūd; r. 2 kela-kuannja l. kelakuan; r. 7 l. keadaannja (als vN); r. 8 masmū^e B: sam^e, AE: (jang) menengar; r. 9 l. tamthīl (als vN); r. 12 na sachāwat in te voegen: dan sjadjā^at; chalkījah l. chālikījah; r. 13 ia te schrappen. p. 11 r. 4 sadjā^ah l. sjadjā^at; sudjā^e l. sjudjā^e; r. 6 chalkījat l. chālikījah; r. 14 tiada ontbr. in ADE; het staat in B, maar dit hs. heeft dhāt i.p.v. dhātinja; r. 17 njatalah l. met B: ḥajāt itu njatalah of met AD: ḥajātnjalah.

p. 12 r. 2 ḥajāt l. ḥajāt pandai; r. 3/4 ḥajāt itu l. ḥajātnja; r. 6 sekurang^akal A id., E jang sekurang-kurang^akal, B jang sekurang-kurang ber^akal; r. 11 l. bekas daripada (als vN); r. 12 en 13 laatste wrd l. maka i.p.v. dan.

p. 13 r. 2 sadjā^at l. sjadjā^at; r. 6 en 7 chalkījah l. chālikījah; r. 12 thābit l. njata; r. 16 het in de marge aangevulde matahari staat in de hss.

p. 14 r. 15 het vierde woord te schrappen.

p. 15 r. 4 eerste woord l. tiadalah (als vN); r. 6 sesungguhnya l. sesungguhja; njata l. njatalah (als vN); r. 9 eerste wrd l. Kāsī (als vN); het laatste woord, waarvoor vN gist al-naḵlu, is te lezen: al-inḵilābu; r. 10 wa- BD: walā (wat voor de betekenis geen verschil maakt); r. 11 machlūk itu l. machlūkāt; r. 14 de punt vóór lagi te schrappen; na dit woord toe te voegen: kāfir, en de woorden djangan t.e.m. i'tikād op de volgende regel te schrappen.

p. 16 r. 7 wudjūd B: wudjūd Allāh; r. 8 juthbitu l. jathbutu (vN); r. 10 serta B: serta dengan; r. 13 sia l. sia-sia; r. 14 tiap l. tiap-tiap; r. 15 sanja l. adanja; r. 16 l. zuhūruhu (vN), wudjūdu (vN); r. 17 l. idmahallat (als vN), tiada (vN).

p. 17 r. 8 minhā B: ^aanhā; l. la-ḥaraḳat subuḥātu (vN); r. 9 schrap het voorlaatste woord (itu); r. 16 de eerste 2 woorden A bahwasanja, BE: haus. Men zou kunnen denken aan Perz. bihausj, Mal. uitspraak bius; de enigszins ongewone betekenis waarin dit woord hier gebruikt wordt (niet bewusteloos, maar: ongevoelig voor) zou dan de corrupte overlevering verklaren. Elders vindt men echter dit woord evenals in BE geregeld zonder b aan het begin: Djawāhir al-^aulūm hs. G p. 41: tiada sjakk dan huwas (zo gevocaliseerd); vN proefschr. p. 385 in een vers dat wschl. van Hamzah Fansuri is: haus dan sangka (niet sanggah); het hs. waaraan dit ontleend is heeft in de vorige regel: hwsws. Mis-

schien is het Arab. hawas (passie, buitensporigheid, fantasie); r. 16/17 l. dan lagi ditanjānja.

p. 18 r. 1 mrk is te lezen: merugi; al-^ʿijān (het zien met eigen ogen) is juist en niet met de aantekening in de marge in al-bajān te veranderen; de volgende emendatie is juist. De raadselachtige woorden aan het slot kan ik niet verklaren.

Apparatus criticus bij S jifā' al-ḫulūb.

p. 19 r. 9 i^ʿtikād l. i^ʿtikādnja; in de Nederl. vertaling na „verwongen” in te voegen: in de richting van hun verkeerde dogma; het eerste wudjūd l. wudjūdku, in de vert.: dit mijn Zijn; r. 12 l. hidājat (als vN); r. 13 in de kleine lacune heeft één hs. akan, één kepada, in de andere loopt de tekst door.

p. 20 r. 3 l. jāitu (vN); r. 5 sekutu l. in de vert. „deelgenoot” i.p.v. „gelijke”; r. 9—12 in de vert. i.p.v. „bezit geenszins reëel zijn, want” te lezen: „is niet; werkelijkheid is slechts Allah's Zijn, d.w.z. alle Zijn buiten Allah bezit geen reëel Zijn;”.

p. 21 r. 1 mwdjd, door vN (en de copiiist van H) gegist maudjūd, moet zijn muwahhīd; in de vert.: De eenheidsbelijders nu die LIIA uitspreken zijn in vier groepen te verdelen.; r. 3 l.: tatkala itu hatinja lalai akan jang disebutnja. Lupa (vertaling: vergeet) behoort niet in de tekst; r. 4 l. ialah (vN); r. 7 vert. lees: Ten derde zij die LIIA uitspreken met „onthulling” als genadegave Gods; r. 10 tiada lees: itu, de vert. wordt dan: doch zij zien (d.w.z. menen) niet, dat een van die dingen Zijn heeft, maar dat het enige ware Zijn is het Zijn van God die Eén is, en dat het Zijn van de schepselen door de Verheven Realiteit in het aanzijn geroepen is. r. 14 l. musjāhadah (vN); r. 15 maka seperti l.: mukāsjaḡat, en in de vert. i.p.v. „de vrucht” te lezen: „onthulling als vrucht”; r. 16 l. mukāsjaḡat (vN).

p. 22 r. 8 wa'asartuhu l. wa-asjriḡ ṣudūranā; in de Mal. vertaling in te voegen: dan kauluaskan kiranja dada kami dengan menjebut LIIA; de Ned. vertaling hiernaar te verbeteren en aan te vullen; r. 11 er is geen reden om kau- van kausutjikan te schrappen; r. 13 dhikrihi moet eigenlijk zijn dhikrika, en verder te verbeteren naar de aantekening in de marge; dit is een in Arabische teksten zeer gebruikelijke slottirade, waarin men m.i. niet met vN critiek op bepaalde opvattingen van tegenstanders behoeft te zoeken. r. 14 ook hier kan ik de raadselachtige slotwoorden niet verklaren.

P. VOORHOEVE.